

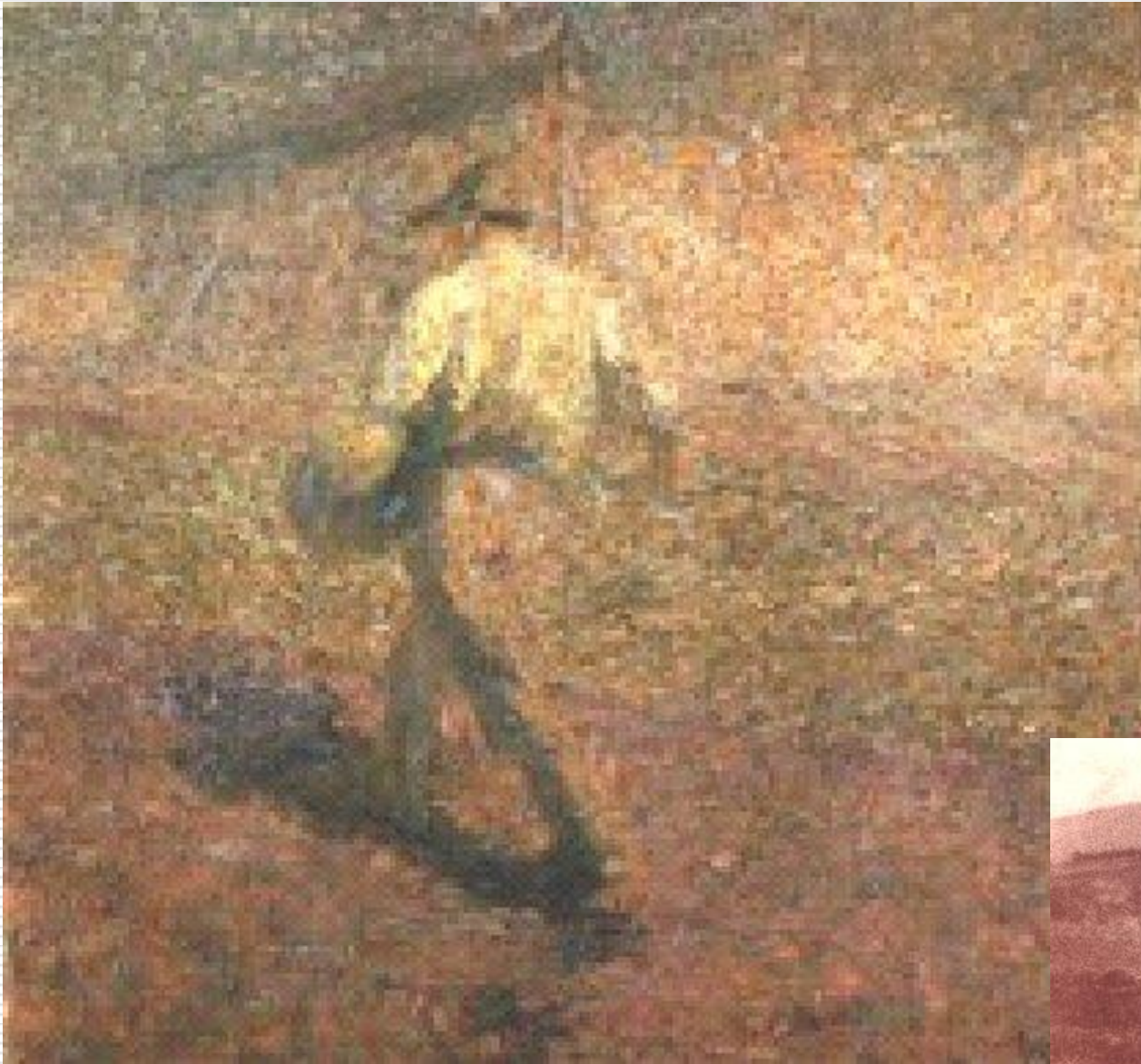

Zdravstveno varstvo

doc. dr. Mitja Kos, mag. farm.

Katedra za socialno farmacijo

Univerza v Ljubljani- Fakulteta za farmacijo

Ivan Grohar, Sejalec 1907.

Avgust Bernhold, Sejalec 1906.

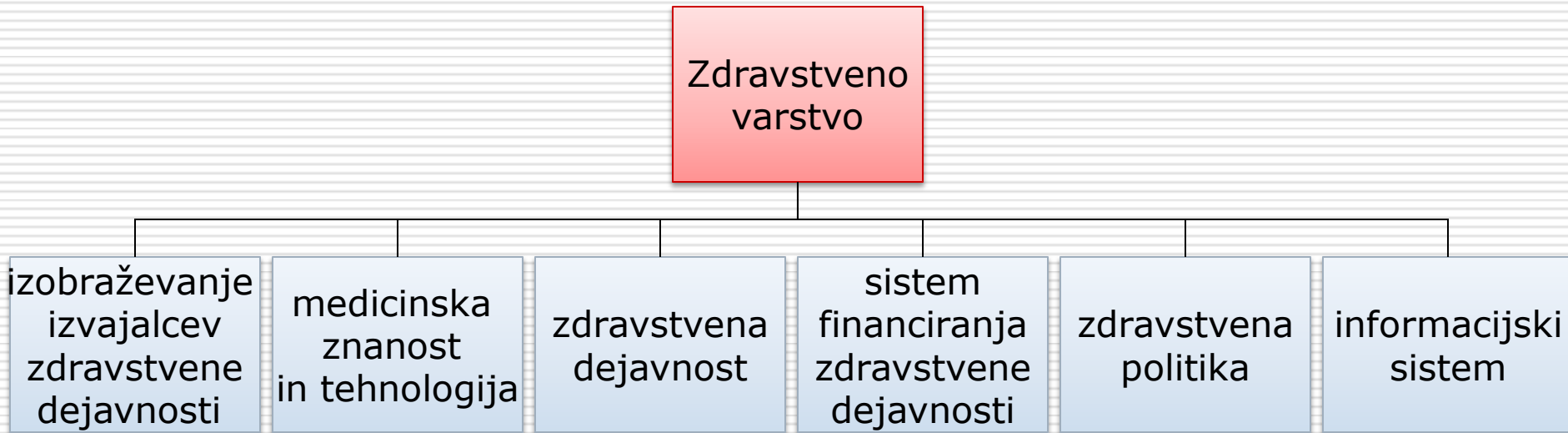

Sistem zdravstvenega varstva

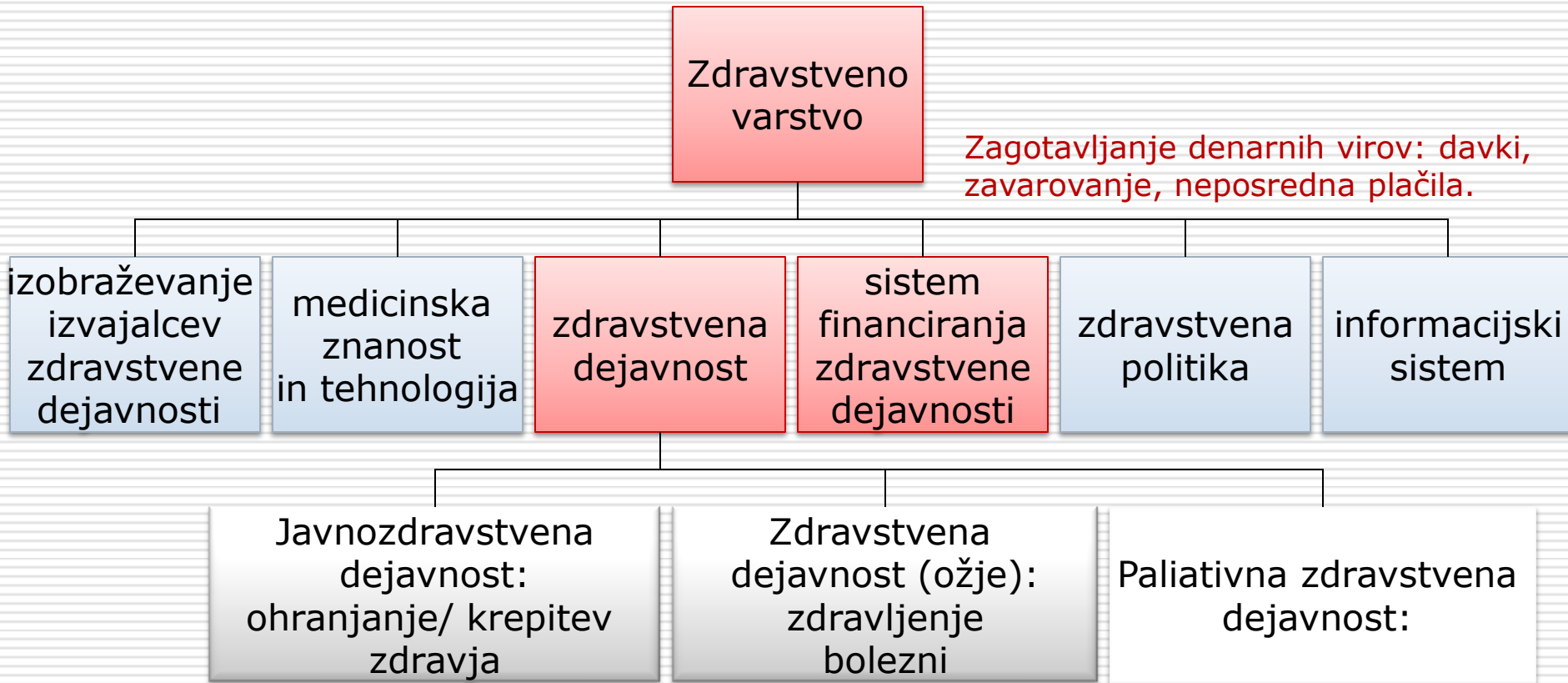
- **Sistem** družbenih, skupinskih in osebnih aktivnosti, ukrepov in storitev za **krepitev** zdravja, **preprečevanja** bolezni, zgodnje **odkrivanje** bolezni, njeno pravočasno **zdravljenje** ter **nego in rehabilitacijo** zbolelih in poškodovanih.

 - Je ena najpomembnejših **determinant** zdravja.
-

Prvine sistemov zdravstvenega varstva

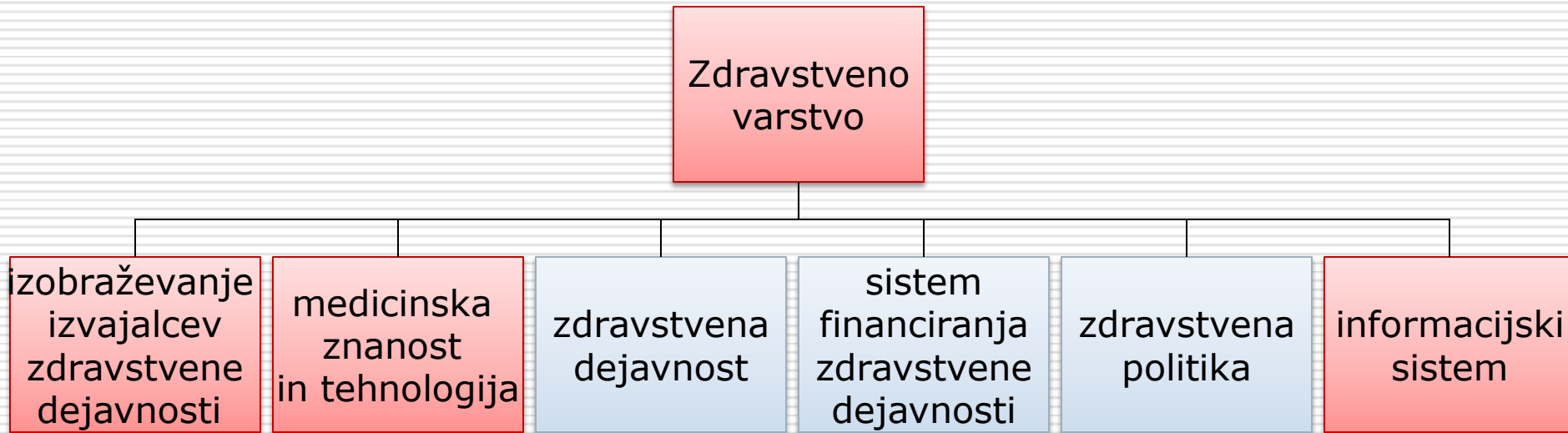
Prvine sistemov zdravstvenega varstva

Zagotavljanje denarnih virov: davki, zavarovanje, neposredna plačila.

Izvaja aktivnosti varovanja zdravja prebivalstva

Prvine sistemov zdravstvenega varstva

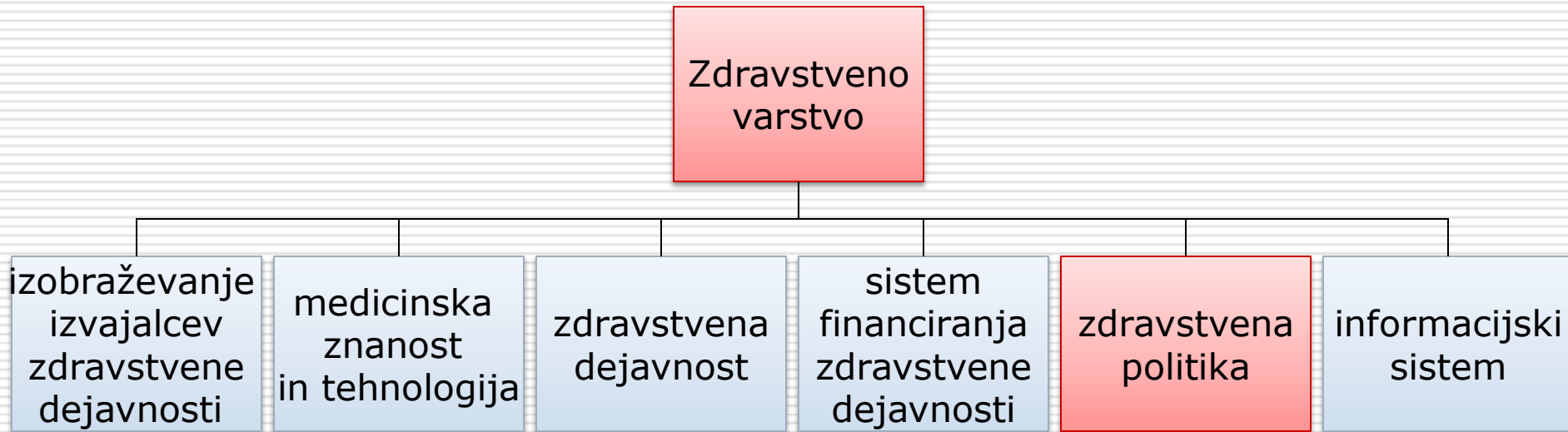

Ključni so človeški viri.

S sodobnim razvojem poseben podsistem.
Avtonomnost, kar omogoča neodvisen razvoj.
Potencialno ustvarjanje nerealnih potreb.
Vrednotenje zdravstvenih tehnologij (HTA)

Povezovanje med vsemi prvinami sistema zdrav. varstva.
Hiter, kakovosten prenos, varovanje podatkov.

Prvine sistemov zdravstvenega varstva

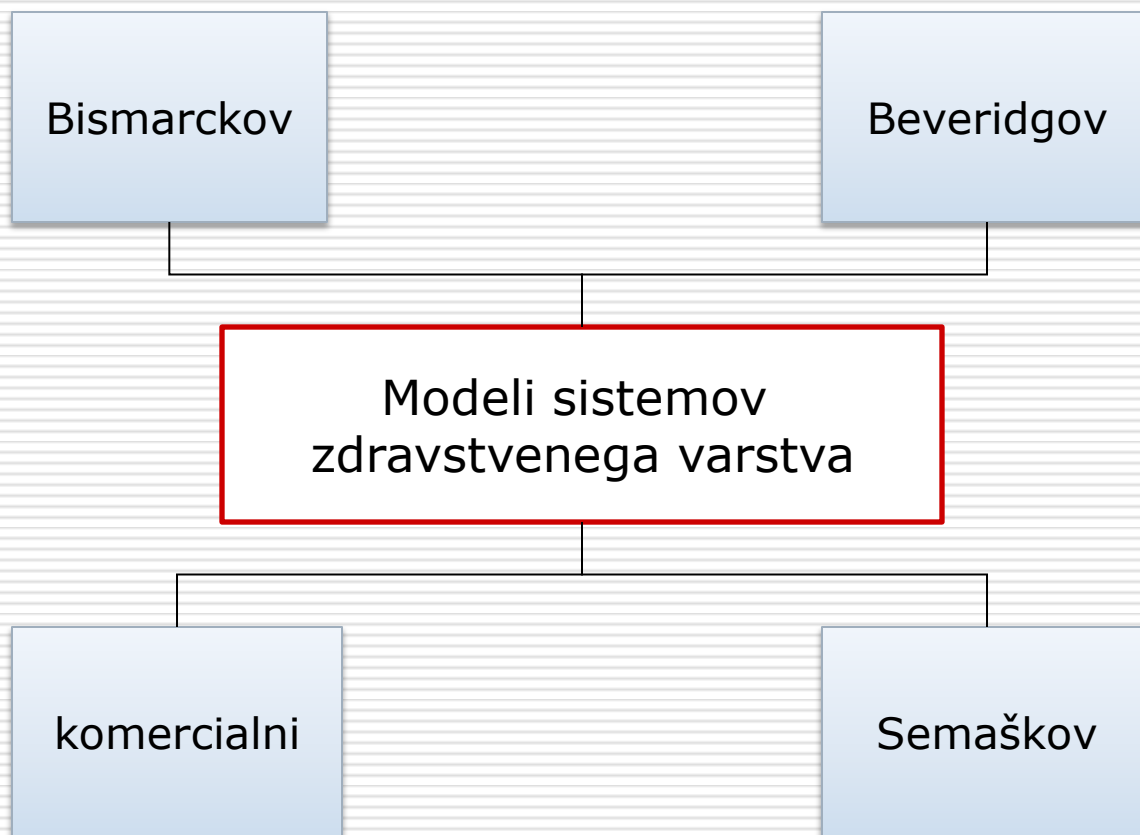

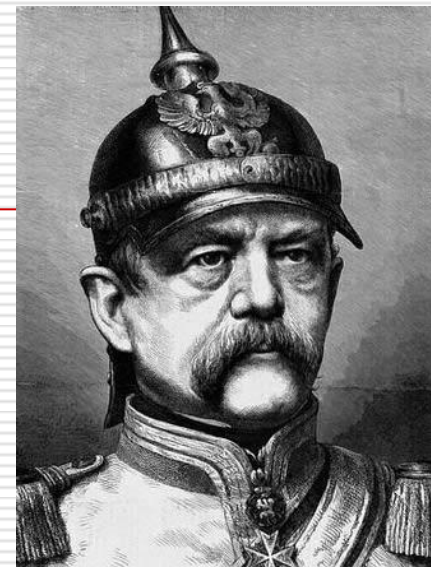
Ne določa samo obseg in način delovanja sistema.
Določa v kakšnem odnosu bo sistem do drugih ključnih funkcij države.

Vpliv drugih sektorjev večji, kot pa vpliv samega sistema zdravstvenega varstva.

Politika usmerjena v zdravje in ne samo zdravljenje bolezni: politika zdravja.

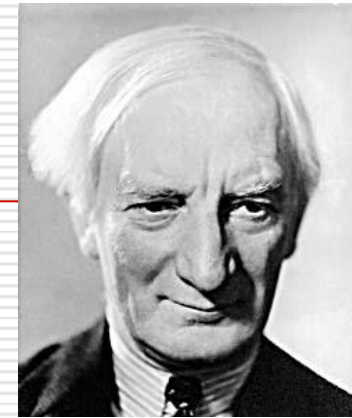
Modeli sistemov zdravstvenega varstva

Bismarckov model

- **Sistem zdravstvenega zavarovanja (socialna varnost)**
 - Obvezno, z zakonom predpisano javno zdravstveno zavarovanje
 - Pričetek v Nemčiji l. 1883, najstarejši
 - Prince Otto von Bismarck
 - Vse delojemalce obvezno zavarujejo
 - Prispevki: delodajalci in delojemalci (osebe, ki imajo dohodek)
 - Solidarnost: tudi za osebe, ki nimajo dohodkov
 - Za zdravstveno blagajno skrbi zavarovalnica (avtonomno)
 - Država ima manjšo vlogo
 - Pogajanja med partnerji: izvajalci, zavarovanci & delodajalci, ministrstvo (predvsem arbitrarna vloga)
 - *imeli ali še vedno imajo: Nemčija, Avstrija, Belgija, Francija, Luksemburg, Nizozemska, Slovenija*
-

Beveridge model

- Nacionalno zdravstveno varstvo
 - National Health Service (NHS)
 - Univezalna državna zdravstvena služba VB 1948
 - Revščina po vojni
 - Sir William Henry Beveridge
 - celotno socialno in zdravstveno varnost svojim državljanom zagotovi država
 - davki => državni proračun
 - Upravljanje in nadzor vlade v okviru zakonodaje in pravilnikov
 - Deloma tudi privatni sektor
 - *imeli ali še vedno imajo: Anglija, Danska, Finska, Italija, Kanada, Švedska*
-

Komercialni model

- Profitno naravnani sistem zdravstvenega varstva
 - Načela ponudbe in povpraševanja
 - Lahko zasebne zavarovalnice ali nosilci državnega zavarovanja
 - Le skromne zakonske opredelitve
 - Plačevanje premij, izbor programov ter rizikov, ki jih zavarovanje pokrije.
 - Ovrednotenje ogroženosti in specifično izračunane premije za posameznika.
 - Zavarovalnice lahko zavrnejo.
 - ZDA
-

Semaškov model

- Model socialistične zdravstvene službe
 - Temeljlil na socialističnih načelih, nastal v Sovjetski zvezi
 - Vzporednica Beveridgovemu modelu nacionalne zdravstvene službe... razlika je ideološka.
 - Socialistična družba preko svojih državnih inštitucij dolžna zagotoviti vse dobrine povezane z zdravjem
 - Zasebna praksa ni bila možna
 - *Sovjetska zveza, socialistične države, prvine tudi v Jugoslaviji*
-

Sistem zdrav. varstva kot podsistem v sistemu celostne skrbi za zdravje prebivalstva

Ne samo zdravstveni kadri.
Skrb za svoje zdravje.

Zagotavljanje minimalnih pogojev za življenje tistega dela prebivalstva, ki ne more aktivno delati (npr. starostniki).

Bdi nad političnimi odločitvami države, ki bi lahko bile škodljive za zdravje prebivalstva.

Partnerji

Zdravstveno osebje. Profesionalizacija in avtonomija (klinična, politična in ekonomska)

Pacient/bolnik

Centralizirani, decentralizirani sistemi (Danska, Nizozemska).

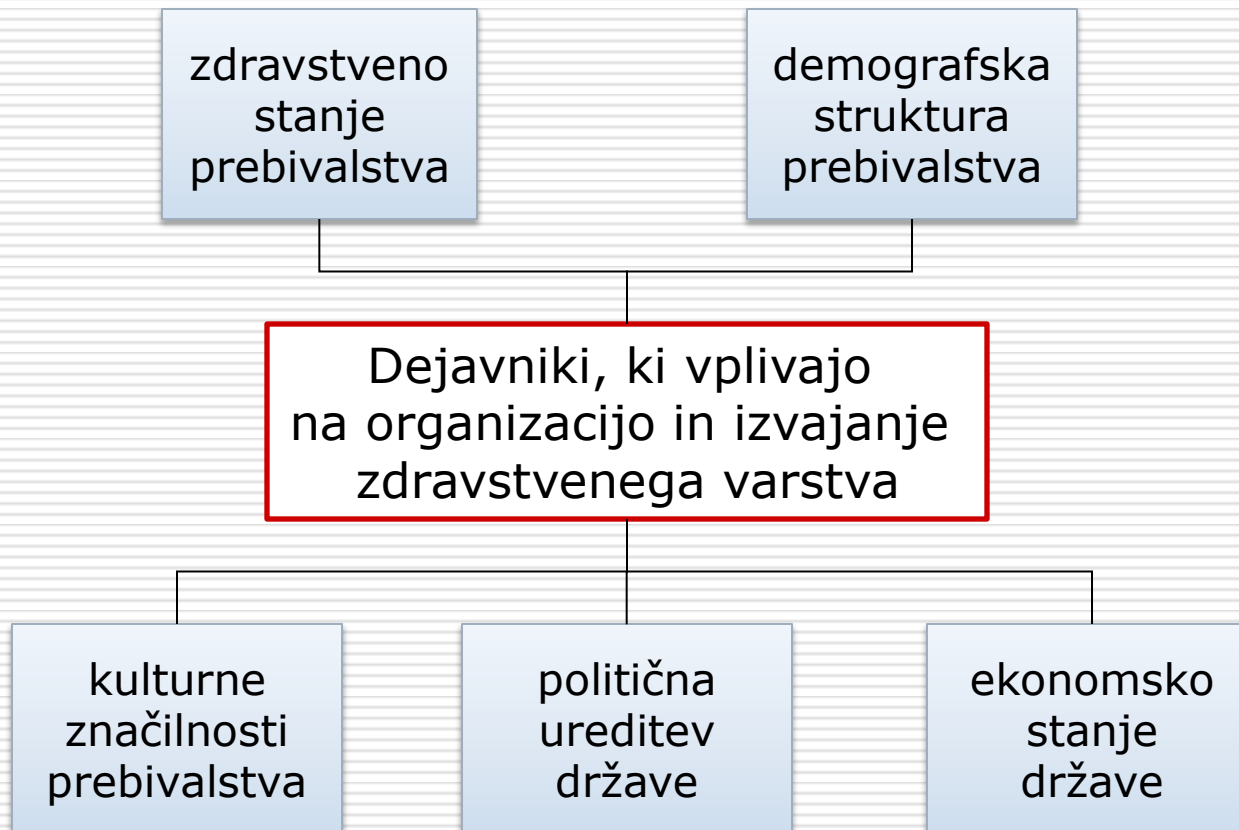

Lastnina: zasebna (ZDA), državna (NHS VB), mešana (Slovenija, Nemčija)

Kjer nacionalni model: močno prisotna. OZZ manj.

Dejavniki, ki vplivajo na organizacijo in izvajanje zdravstvenega varstva

Sistem zdravstvenega varstva v Sloveniji

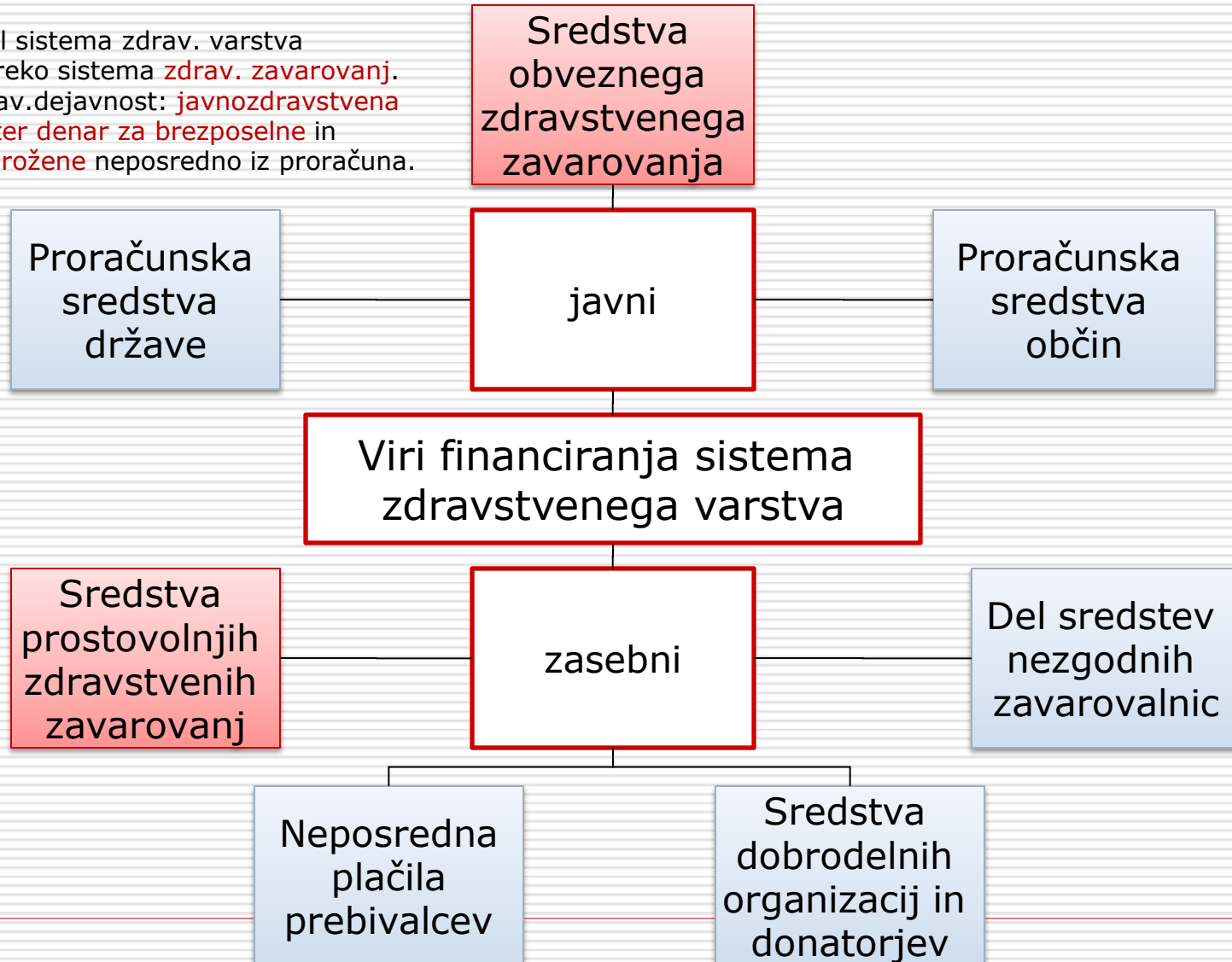

- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju- nova zakonodaja **marec 1992**:
- Novosti:
 - Opustitev sistema "nacionalnega zdravstvenega varstva" in uvedba **systema zdravstvenega zavarovanja** (obveznega in prostovoljnega)
 - V 19 st. pa že Bratovsek skladnice, 1889 uveden- Avstro-Ogrska. Prvi zakon o OZZ 1892.
 - Ustanovitev **Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije** kot javnega zavoda, ki je nosilec OZZ, v začetku tudi PZZ
 - Uvedba **zasebne** zdravstvene prakse, ki storitve lahko opravlja tudi kot del **javne zdravstvene službe**
 - **Partnerski pristop** k oblikovanju obsega in vsebin programa in prvin cen zdravstvenih storitev, ki zagotavlja z zakonom zagotovljenega OZZ.

Financiranje sistema zdravstvenega varstva

Največji del sistema zdrav. varstva financira preko sistema **zdrav. zavarovanj**.
Ne vsa zdrav.dejavnost: **javnozdravstvena dejavnost ter denar za brezposelne in socialno ogrožene** neposredno iz proračuna.

Sistem zdravstvenega zavarovanja

Prispevki: delodajalci + zaposleni.

Načelo solidarnosti:

- enak delež od bruto dohodka
- zdravi => bolni
- mladi => stari
- bogati => revni

Zdravstveno zavarovanje

obvezno

ZZZS

prostovoljno
dopolnilno

Vzajemna

Adriatic

Triglav

Doplačila: Sam?
Premija - enaka
Načelo
vzajemnosti
Izravnalne
sheme

OE NG OE KP OE KR OE LJ OE NM OE KK OE RA OE CE OE MB OE MS

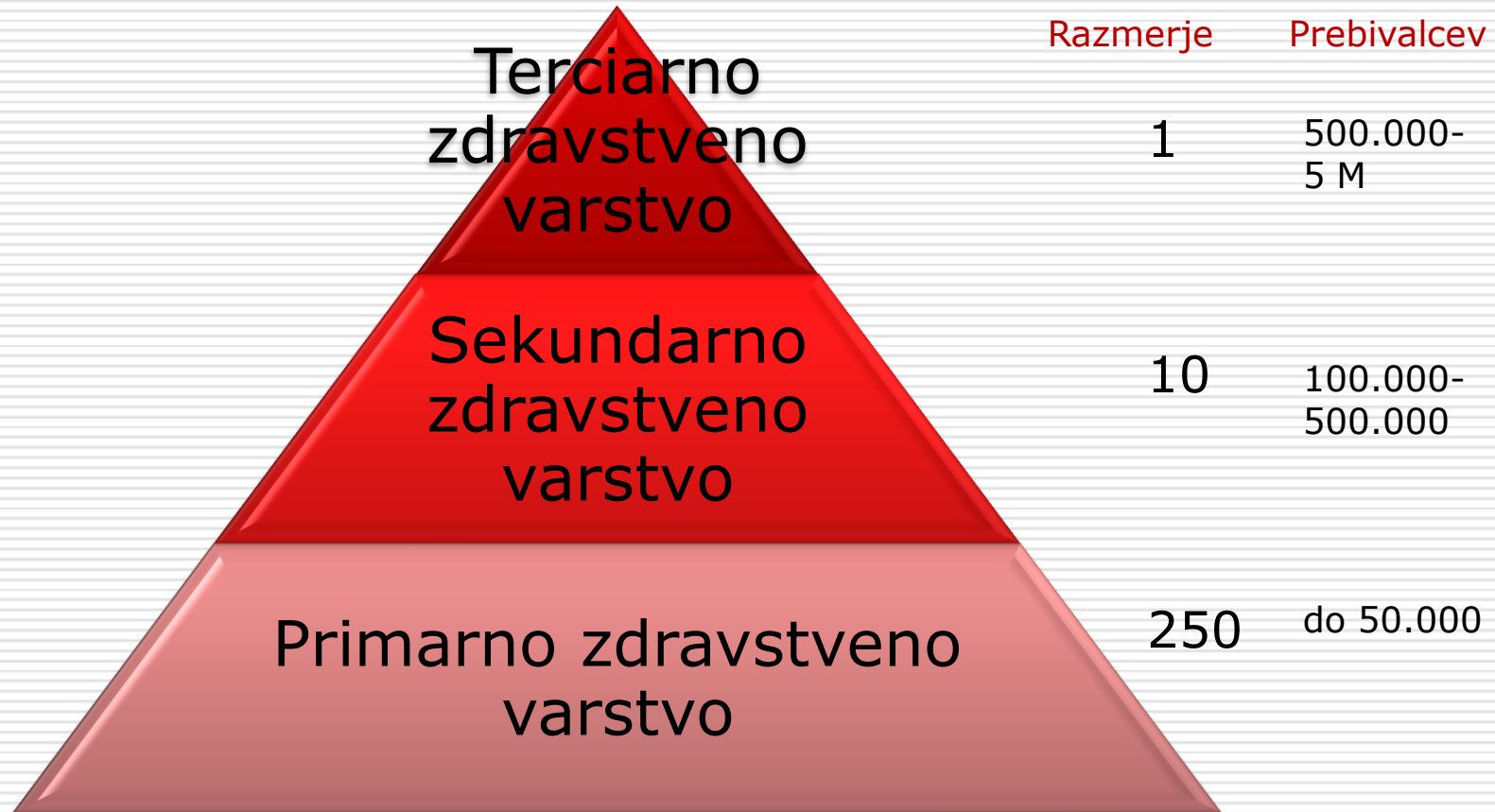
Ravni zdravstvenega varstva

Vertikalno
povezovanje?

Ravni zdravstvenega varstva

Od 1000 prebivalcev, 750 subjektivne zdravstvene težave, 250 obisk zdravstvene ustanove, 10 na sekundarni ravni, 1 v zdravstveni ustanovi najvišje ravni.

Ravni zdravstvenega varstva

Lahko tudi ničelna raven: promocija zdravja, preprečevanje bolezni, samooskrba, vzajemna pomoč ipd.

Zdravstvena dejavnost (zdravljenje bolezni)

Terciarna

- Klinike (UKC Lj, UKC MB)
- Inštituti (Onkološki inštitu, Soča)
- Republiški zavodi (Zavod RS za transfuzijo krvi)

Sekundarna

- Bolnišnice (splošne in specialne)
- Zdravilišča
- Zasebni zdravniki specialisti

Primarna

- Zdravstveni domovi
- Zasebni zdravstveni delavci
- Za svoje varovance tudi socialno-varstveni zavodi: zavod za usposabljanje in izobraževanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, kazenski in vzgojni zavodi

Primarna raven zdravstvene dejavnosti

- Dejavnosti, ki omogočajo **hiter in neposreden stik** z zdravstveno službo.
 - Neposredno dostopne storitve **brez napotnice**.
 - Osnovna zdravstvena dejavnost in lekarniška dejavnost:
 - Nujna medicinska pomoč
 - Zdravljenje in rehabilitacija bolnikov in poškodovancev,
 - Patronažna dejavnost ter skrb za bolnike na domu in v socialno-varstvenih ter drugih zavodih,
 - Ugotavljanje začasne nezmožnosti za delo.
-

Sekundarna raven zdravstvene dejavnosti

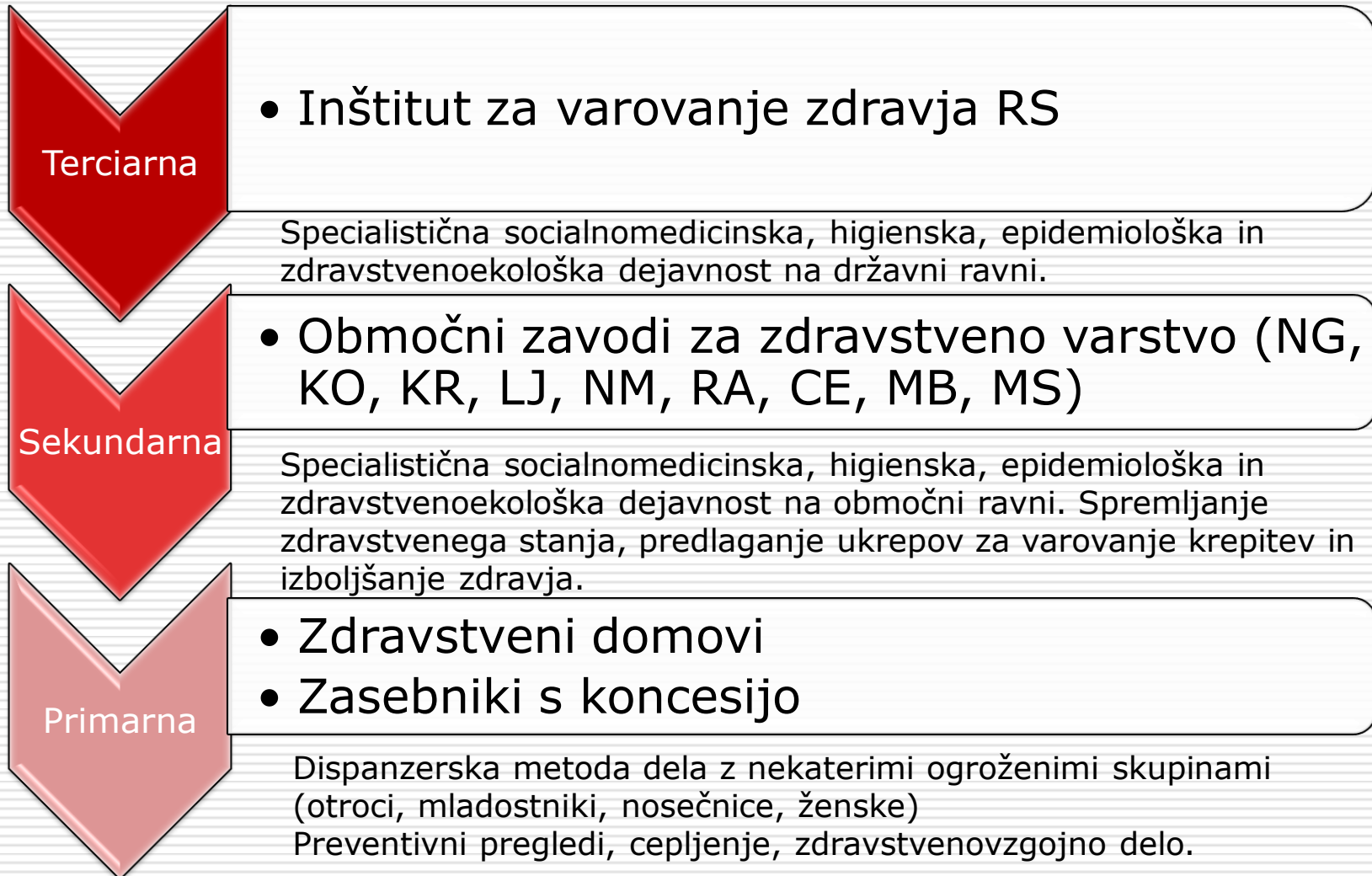
- tista na katero je bolnik s primarne ravni **napoten na nadaljnjo obravnavo** k ustreznemu **specialistu**
 - Specialistična ambulantna in bolnišnična dejavnost
 - Poglobljena diagnostika bolezni ali drugih zdravstvenih stanj
 - Izvajanje ambulantne rehabilitacije kot nadaljevanje oz. dopolnitev osnovne zdravstvene dejavnosti
-

Terciarna raven zdravstvene dejavnosti

- Zajema **specialistično ambulantno in bolnišnično dejavnost** klinik in inštitutov
 - Obsega:
 - opravljanje najzahtevnejših zdravstvenih storitev na ambulantni ali bolnišnični način, ki jih zaradi strokovne, kadrovske, tehnološke in organizacijske zahtevnosti ni možno, niti ni smotrno opravljati na nižjih ravneh ter
 - Znanstvenoraziskovalno in
 - Vzgojnoizobraževalno delo skupaj z enotami obeh medicinskih fakultet ter visokih zdravstvenih šol.
-

Javnozdravstvena dejavnost (ohranjanje in krepitev zdravja)

Izvajalci zdravstvene dejavnosti

- V Sloveniji lahko opravljajo:
 - Domače in tuje pravne in fizične osebe, če izpolnjujejo predpisane pogoje,
 - Javni zdravstveni zavodi,
 - Druge pravne in fizične osebe na podlagi posebnega dovoljenja- koncesije
-

Javna zdravstvena služba

- Služba, ki vključuje izvajanje z zakonom in drugimi akti določenega obsega in kakovosti zdravstvenega varstva, ki ga zagotavlja država v **javnem interesu in za javni račun** ter je **dostopno vsem** prebivalcem **pod enakimi pogoji**.
 - Mreža javne zdravstvene službe:
 - Zemljepisna porazdelitev človeških in materialnih zmogljivosti javnih zdravstvenih zavodov ter zasebnih izvajalcev- koncesionarjev.
 - Glavna merila:
 - Število prebivalcev
 - Zdravstveno stanje prebivalcev
 - Demografska in socialna struktura prebivalstva
 - Stopnja urbanizacije območij, poselitve in dostopnosti,
 - Gospodarske možnosti.
-

Zasebniki

- Zasebna zdravstvena praksa:
 - V RS vpeljana po letu 1992
 - Ne morejo delovati na področjih:
 - Preskrba s krvjo in krvnimi pripravki, odvzemu in hranjenju človeških organov za presejanje,
 - Socialnomedicinska, higienska, epidemiološka in zdravstvenoeколоška dejavnost,
 - Patoanatomska dejavnost.
 - Lahko v javno zdravstveni mreži, če koncesijo.
 - Osnovna zdrav. dejavnost: občinski oz. mestni upravni organ s soglasjem ministra za zdravje
 - Druge zdrav. dejavnosti: odločba Ministrstva za zdravje
 - Zagotavljati: stalno dostopno nujno medicinsko pomoči, reševalne prevoze, laboratorijske in druge diagnostične in terapevtske postopke.
-

Tipi zdravstvenih ustanov v javni zdravstveni mreži

Zdravstveni dom

- Zdravstvene ustanove/enote, ki opravljajo osnovno zdravstveno varstvo na območju ene ali več občin in imajo organizirane naslednje službe:
 - Služba splošne oz. družinske medicine
 - Služba zdravstvenega varstva žensk, otrok in mladine (ginekološke ambulante in ambulante za nosečnice ter pediatrične in šolske ambulante)
 - Služba nujne medicinske pomoči
 - Zobozdravstvena služba
 - Patronažna služba.
-

Tipi zdravstvenih ustanov v javni zdravstveni mreži

□ Bolnišnica

- Zdravstvene ustanove, namenjene bivanju, diagnostiki, zdravljenju in negi bolnikov.
 - Tipi:
 - Splošne: npr. Splošna bolnišnica Izola
 - Večje bolniške ustanove, ki so opremljene za oskrbo internih, kirurških, psihiatričnih (ponekod) in ginekoloških bolnikov ter porode,
 - Specializirane: npr. Psihiatrična bolnišnica Idrija, Ortopedska bolnišnica Valdoltra, Bolnišnica Golnik.
 - Bolniške ustanove za zdravstveno oskrbo bolnikov s specifičnimi boleznimi (npr. duševne bolezni, ginekološke bolezni in porodništvo, rak, pljučne bolezni)
-

Tipi zdravstvenih ustanov v javni zdravstveni mreži

□ Tipi:

■ Terciarna raven:

□ Medicinski in klinični centri npr. UKC LJ

- Osrednje bolniške ustanove za obravnavo relativno redkih in praviloma tehnološko zelo zahtevnih medicinskih problemov razen za obravnavo rakavih bolezni z radioterapijo in kemoterapijo ter rehabilitacijsko obravnavo
 - Vanj združenih večje število specializiranih bolnišnic oz. klinik.
 - Klinika: opredeljena kot bolnica za določeno medicinsko panogo, namenjena pregledovanju, diagnosticiranju, zdravljenju, pouku in znanstvenoraziskovalnemu delu. Zadnji dve ločita kliniko od običajne bolnišnice ter klinične center od medicinskih.
-

Tipi zdravstvenih ustanov v javni zdravstveni mreži

□ Tipi:

■ Terciarna raven:

■ Klinični inštituti:

- Osrednje ustanove za obravnavo tehnološko zelo zahtevnih medicinskih problemov
 - Praviloma so specializirane za celotno obravnavo določen skupine bolezenskih pojavov (Onkološki inštitut) ali vrsto obravnave (Inštitut za rehabilitacijo RS).
 - Poleg zdravstvene oskrbe tudi izobraževalna in znanstvenoraziskovalna dejavnost.
-

Tipi zdravstvenih ustanov v javni zdravstveni mreži

- Ustanove, ki opravljajo javnozdravstveno dejavnost
 - Inštitut za varovanje zdravja in območni Zavodi za zdravstveno varstvo
 - Naloge posebnega državnega programa:
 - Socialnomedicinska dejavnost
 - Higienška dejavnost
 - Epidemiološka dejavnost
 - Zdravstvenoekološka dejavnost.

 - => oddelki v skladu z nalogami.
-

Tipi zdravstvenih ustanov v javni zdravstveni mreži

□ Ostale ustanove

■ Zdravilišča:

- Zdravstvene ustanove, ki z naravnimi zdravilnimi sredstvi in sodobnimi medicinskimi storitvami preprečujejo določene bolezni, zdravijo in medicinsko rehabilitirajo bolnike

■ Lekarne:

- Zdravstvene ustanove v katerih se izdeluje, pripravlja, hrani in izdaja ali prodaja zdravila (glej Zakon o lekarniški dejavnosti)

■ Ustanove za preskrbo s krvjo

□ Oskrba bolnikov z varno krvjo:

- Organizacija krvodajalskih akcij
- Zbiranje krvi in krvnih komponent
- Predelava krvi
- Testiranje krvi in njeno hranjenje
- Izdaja krvi in krvnih komponent (Zavod RS za transfuzijsko medicino)

Vloga države

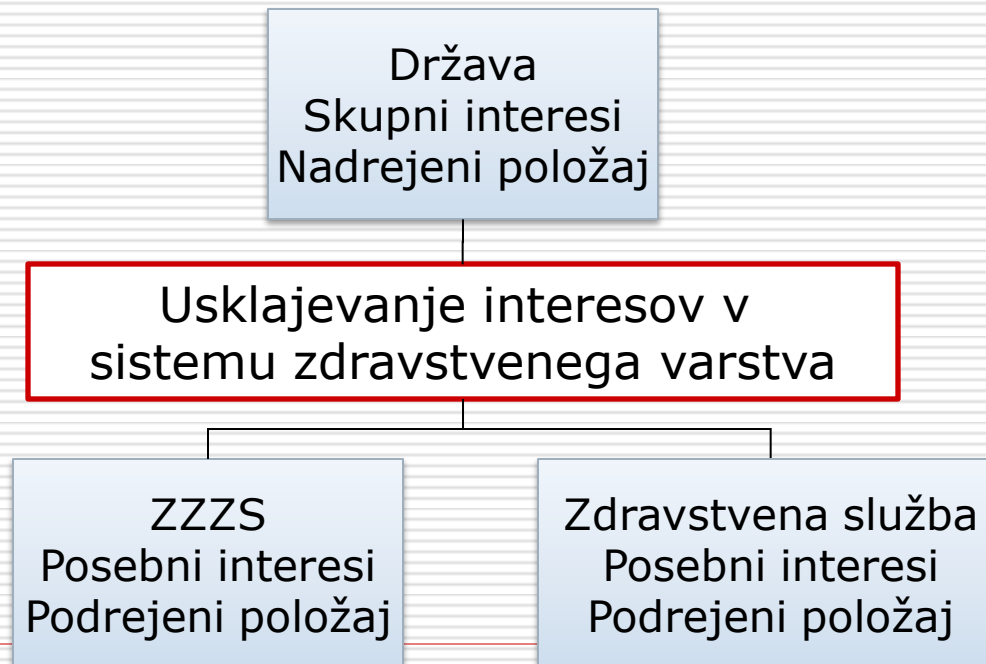
- Zdravje ni tržno blago, temveč javna dobrina
 - Osnovna predpostavka socialnega modela zdravstvenega varstva
- Skrb za zadovoljivo delovanje sistema zdravstvenega varstva in pravično delitev ekonomskih bremen
 - Postavitev sistema zdravstvenega varstva v RS
 - Vodenje zdravstvene politike
 - Spremljanje delovanja sistema zdravstvenega varstva in njegove kakovosti

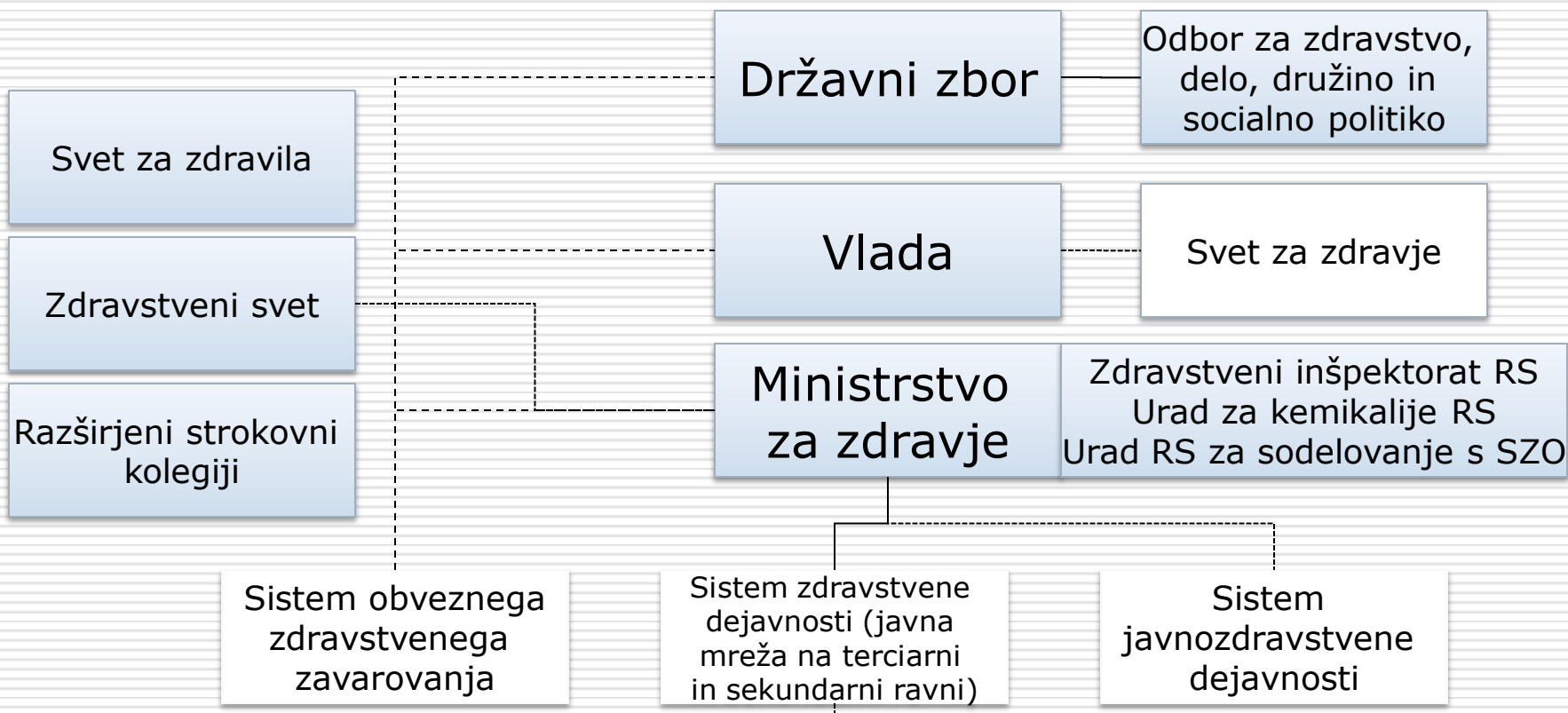
Vloga države

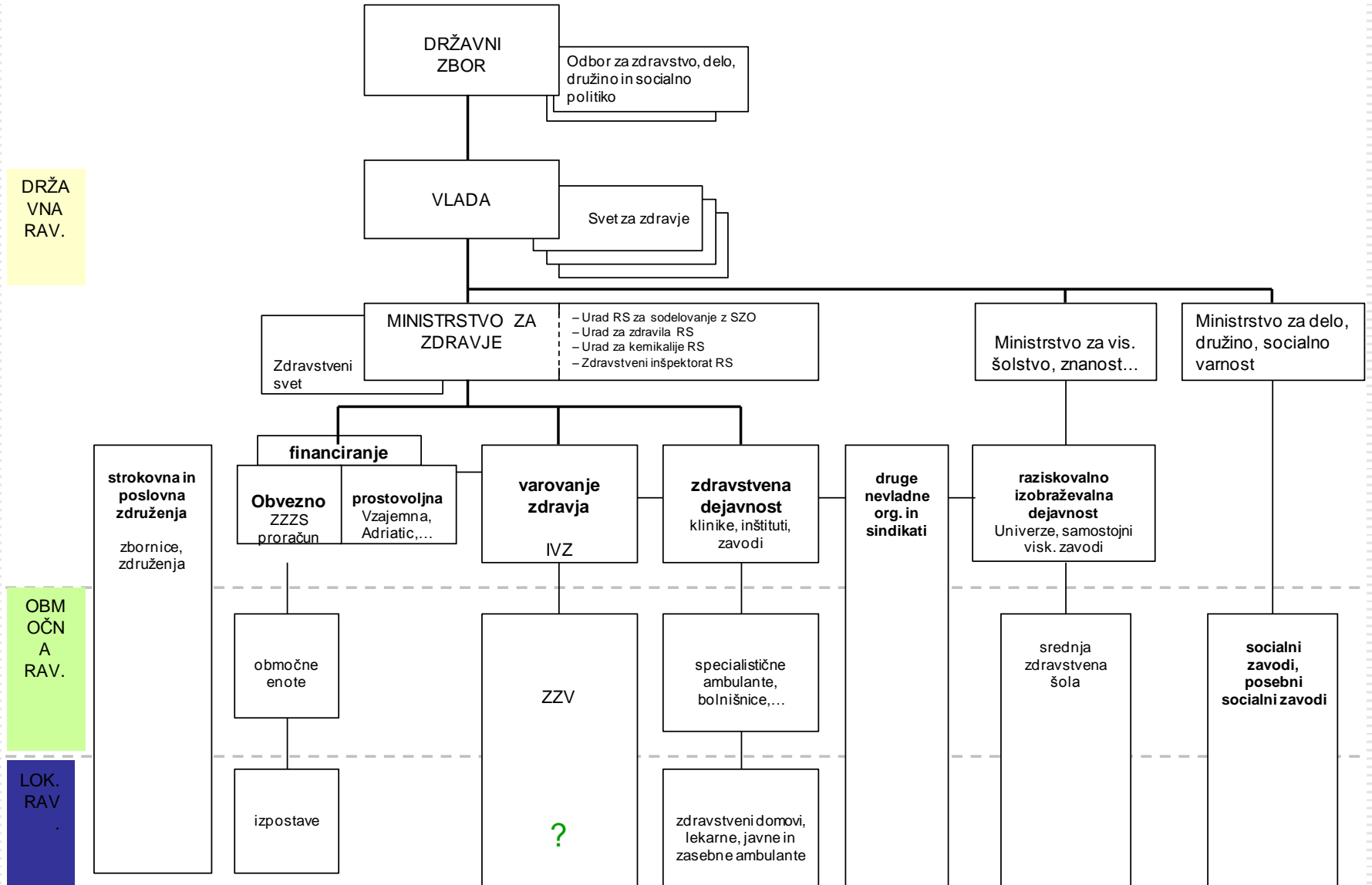
□ Pravila igre in nadzor

- Temeljni pogoji odnosa med izvajalci in uporabniki, da bi zaščitila interese državljanov
- Določi prednostne cilje v zdravstvenem varstvu in način dogovarjanja med plačniki in izvajalci

Organi države v skrbi za zdravje prebivalcev RS

Zdravstveni predpisi

Ustava

- Najvišji pravni predpis RS
- Temeljne pravice glede zdravja:
 - Pravica do zdravstvenega varstva
 - Svobodno odločanja o rojstvih otrok
 - Pravica do zdravega življenjskega okolja

Zdravstveni zakoni

Mednarodne konvencije

- Vključevanje v mednarodni pravni red
 - Ratifikacija meddržavnih in mednarodnih konvencij s področja zdravstvenih predpisov
-

Zdravstveni zakoni

- Zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje
 - **Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju**
 - sistem
 - Vsakdo ima pravico do najvišje možne stopnje zdravja in dolžnost skrbeti za svoje zdravje,
 - Nihče ne sme ogrožati zdravja drugih
 - Vsakdo ima pravico do zdravstvenega varstva in dolžnost, da prispeva k njegovemu uresničevanju v skladu s svojimi možnostmi
-

Zdravstveni zakoni

- Zdravstvena in lekarniška dejavnost
 - **Zakon o zdravstveni dejavnosti**
 - Ureja vsebino in opravljanje zdravstvene dejavnosti, javno zdravstveno službo ter povezovanje zdravstvenih organizacij in zdravstvenih delavcev v zbornice in združenja
 - Zakon o zdravniški službi
 - **Zakon o lekarniški dejavnosti**
 - Zakon o zdravstveni inšpekciji
-

Zdravstveni zakoni

- Zdravila in medicinski pripomočki
 - Zakon o zdravilih in medicinskih pripomočkih
 - Zakon o preskrbi s krvjo
 - Zakon o fitofarmaceutskih sredstvih
 - Kozmetični proizvodi
 - Zakon o kozmetičnih proizvodih
 - Zdravstveni nadzor nad živili
 - Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili
-

Zdravstveni zakoni

- Varstvo pred nalezljivimi boleznimi
 - Zakon o nalezljivih boleznih
 - Kemikalije
 - Zakon o prepovedi proizvodnje in prometa z azbestnimi izdelki ter o zagotovitvi sredstev za prestukturiranje azbestne proizvodnje v neazbestno,
 - Zakon o kemičnem orožju
 - Zakon o kemikalijah
-

Zdravstveni zakoni

- Humanitarne organizacije
 - Zakon o Rdečem križu Slovenije
 - Prepovedane droge
 - Zakon o proizvodnji in prometu s predpovednaimi drogami
 - Zakon o preprečevanju uporabe prepovednaih drog in o obravnavi uživalcev prepovednih drog
 - Zakon o predhodnih sestavinah za prepovedane droge
-

Etična pravila

- Kodeks medicinske deontologije
 - **Kodeks lekarniške deontologije**
 - Kodeks etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije
 - Etični kodeks strokovnjakov varnosti in zdravja pri delu
-

Nadzor v sistemu zdravstvenega varstva

Strokovni nadzor

Stanovske zbornice različnih skupin zdravstvenih delavcev:

- Zdravniška zbornica
 - Lekarniška zbornica:
 - Načrtuje in spremlja pripravništvo (EMŠF: FFA praktično usposabljanje), stalno strokovno izpopolnjevanje in specializacije farmacevtov,
 - Izvaja strokovni nadzor s svetovanjem,
 - Izdaja mnenja o primernosti podelitve koncesije,
 - Sodeluje pri pripravi zakonskih predpisov, ki se nanašajo na lekarniško dejavnost, zdravila, načrtovanje lekarniške mreže in kadrov,
 - V imenu članic se dogovarja o ceni lekarniških storitev, ki jih poravnava OZZ
 - Zbornica zdravstvene in babiške nege
-

Finančni nadzor

- Oddelek nadzornih zdravnikov v posamezni območni enoti ZZZS:
 - Medicinsko finančni nadzor izvajanja pogodb z izvajalci zdravstvenih storitev
-

Nadzor nad izvajanjem zakonskih določil

- Zdravstveni inšpektorat RS
 - Organ v sestavi Ministrstva za zdravje

